

byen 30.000 indbyggere, 1880 derimod 503.000, uanset, at den i 1871 brændte så at sige totalt. Af svenskfødte indbyggere var der i 1850 lidt over 200, men over 18.000 30 år senere, og Beijbom viser med en umådelig detailrigdom en sådan national minoritets omtumlede tilværelse i storbyens vældige »melting pot«. Derved bliver hans afhandling i høj grad også af interesse for dem, der studerer urbaniseringsproces i det 19. og 20. århundrede. Det gjaldt for svenskerne i 1860'erne som det nu gælder puertoricanere og cubanere i USA, at de sidst ankomne indvandrere bliver byens fattigste og mest underkuede proletariat. Svenskerne klumpede sig fra begyndelsen sammen i byens udkant (der dog hurtigt blev dens centrum), den s. k. Swede Town, en slags ghetto med de værste tænkelige boligforhold. Men efterhånden som svenskernes forhold økonomisk set forbedredes flyttede de til et andet kvarter, og det oprindelige slumkvarter blev overtaget af en ny national minoritet, italienerne, folk fra Balkan etc. Denne udvikling, et fællestræk for alle minoriteterne i de urbane samfund, er blevet indgående studeret i USA, og man kunne have ønsket, at Beijbom havde knyttet sin studie til den bestående forskning, der bl. a. kredser om et begreb kaldet »the urban elevator model«, der viser noget om forholdet mellem indtægtsniveau og afstanden fra de store byers midtpunkt, det fænomen, der endnu udgør et af de store problemer i amerikansk politik: negrenes udflytning fra ghettoerne til nye omegnskvarterer, der derpå rømmes af de hvide.

Beijboms detailskildring af svenskerne i Chicagos mylder er i mange henseender fascinerende læsning. Nogen permanent svensk befolkning skal man nok ikke forestille sig m. h. t. de 18.000 svenskere ved folketællingen i 1880. Chicago var jo den store gennemgangsby for masseindvandringen østfra over de store søer og det var vel i nogen grad tilfældigt, hvem der blev hængende i Chicago og hvem der kom videre ud til præriens homesteads. Interessant er det dog at der er en tydelig overvægt af kvinder blandt svenskerne i Chicago – det samme fænomen kan iagttages i indvandringen fra land til by i Europa. I det 19. århundrede var det også i Danmark fortrinsvis kvinderne, der søgte ind til de store byer, hvor de havde lettere ved at få arbejde end mændene.

De nationale organisationer, både de svenske kirker i Chicago og de profane selskaber og klubber, får også en udførlig behandling. Når det konstateres som et tegn på et almindeligt ønske om hurtig assimilation, at kirken kun evnede at samle 25 % af det svenske mindretal i byen, må dette nok tages med noget forbehold eller rettere som et tegn på den usædvanligt store udskiftning i befolkningsgruppen.

Ulf Beijboms omfattende beskrivelse af »verdens næststørste svenske by«, som Chicago med rette kaldtes omkring århundredeskiftet, har indbragt ham doktorgraden fra Uppsala universitet og han fortjener titelen efter det usædvanligt grundige forstudie og den fine afhandling.

KRISTIAN HVIDT

RENÉ RÉMOND: *La vie politique en France depuis 1789. Tome 2: 1848–1879.* Coll. U. Paris, Librairie Armand Colin, 1969. 379 s. 28 F.

I sit andet bind når René Rémond frem i sin skildring af det franske politiske systems historie til 1879. Medens bd. 1, som han skriver i sit forord »couvrait

une soixantaine d'années, celui-ci n'en traite que la moitié«. Dette skyldes, hævder han, »la discontinuité que affecte cette période«, en forklaring, der i nogen grad virker som en esterrationalisering, da man vel næppe kan hævde at årene mellem 1789 og 1848 var præget af en større politisk og konstitutionel kontinuitet end de i dette bind behandlede tredive år. Sandheden er vel snarere, at bogen er svulmet ud over forfs oprindelige intentioner, og spændende bliver det derfor at se, om Rémond kan leve op til sit løfte om at behandle de næste halvfems års politiske udvikling i eet bind.

Men 1879, siger Rémond, er ikke tilfældigt valgt som modpol til 1848. Disse 31 år udgør nemlig et sluttet hele, for det var i denne periode, at »le passage de l'oligarchie à la démocratie« fuldbyrdedes. Den provisoriske regerings beslutning 2. marts 1848 om indførelsen af den almindelige, mandlige valgret, en beslutning, fremhæver Rémond, uden europæisk fortilfælde, viste sig at være irreversibel. Hverken den konservative 2. republik eller det bonapartistiske 2. kejserdømme søgte at omstøde denne afgørelse. Begge byggede principielt på den almindelige valgret, omend de i vekslede omfang og med et rigt udvalg af midler søgte at neutralisere dens virkninger. Sagt på en anden måde var årene mellem 1848 og 1879 den periode, hvor det franske politiske system vænede sig til at leve med den almindelige valgret som det givne udgangspunkt.

Også i dette bind opretholder Rémond sin hovedthese, at man skal »considérer les faits politiques comme une réalité autonome, dont l'explication doit être d'abord demandée au politique«. Sociale faktorer indregnes som politiske, men ikke økonomiske: »Nous ne nions pas que les phénomènes économiques puissent avoir des incidences sur d'autres séries de faits, mais leur influence ne s'exerce jamais directement: elle est presque toujours réfractée par la médiation de réalités intermédiaires, psychologiques ou idéologiques«. Fortolker man Rémond derhen, at han afviser muligheden af at påpege en eentydig sammenhæng mellem den økonomiske og den politiske udvikling, har han naturligvis ret, ligesom man kun kan sympatisere med fremhævelsen af, at økonomiske faktorer kun får politisk gennemslagskraft i det øjeblik de omplanter sig til psykologiske handlingsudløser hos den enkelte og hos masserne. Men bruges synspunktet som her til totalt at negligere den økonomiske udvikling, bliver det en svaghed, al den stund det vanskeligt kan benægtes, at overgangen fra det politiske oligarki til det politiske demokrati netop har en intim sammenhæng med den økonomiske udvikling, der er en hovedforudsætning for, at denne overgang overhovedet kunne finde sted. Derfor ville det i høj grad have været ønskeligt, om Rémond havde søgt at konkretisere og exemplificere arten og omfanget af samspillet mellem økonomi og politik i denne periode.

Er Rémonds grundholdning således uændret i forhold til bd. I, er hans disposition forandret. I hans første bind lå tyngdepunktet i skildringen af det politiske systems konstanter, medens i bd. II variablerne er i centrum. Havde bd. I emanciperet sig fra at »suivre le détail contingent et mouvant de la chronologie«, følger bd. 2 i langt højere grad en rent kronologisk struktur. Rémond hævder, at det er periodens konstituerende træk, der har medført denne accentforskydning, men nægtes kan det ikke, at hans fremstilling herved er blevet væsentlig mere traditionel, og ihvertfald for en historiker byder på mindre stof og færre ny synsvinkler end det forrige bind.

Således virker gennemgangen af den 2. republik noget overdimensioneret ud fra bogens sigte, ligesom for mange uvæsentlige detaljer er medtaget i skildringen af 3. republiks fødselsveer, medens virkningerne af bogens grundthese: indførelsen af den almindelige valgret som en ny politisk konstant forflygtiges, og fx. udviklingen af det franske partisystem bliver nok så stedmoderligt behandlet.

Som bd. 1 er bogen forsynet med en udmærket bibliografi, og de anker, der er fremført i denne anmeldelse, skal ikke skjule, at den i mange forhold er en udmærket håndbog over tidens politiske Frankrigshistorie.

JOHNY LEISNER

GRACE FOX: *Britain and Japan 1858-1883*. Clarendon Press: Oxford University Press, 1969. xviii, 627 s. Ill. og kort. £ 5.50.

KENNETH B. PYLE: *The new Generation in Meiji Japan. Problems of Cultural Identity, 1885-1895*. Stanford University Press, California, 1969. viii, 240 s. \$ 7.95.

Grace Fox har i et meget fyldigt værk om forholdet mellem England og Japan i årtierne efter 1858 belyst dels de diplomatiske forbindelser mellem de to lande og dels den engelske påvirkning af Japans økonomiske, teknologiske og kulturelle udvikling.

Forfatteren har bygget sin fremstilling på et meget omfattende kildemateriale. Når undersøgelsen alligevel ikke forekommer tilfredsstillende, skyldes det, at den i meget høj grad er refererende og savner en egentlig problemstilling. Det konstateres, at den engelske indflydelse var »stor« og at den engelske gesandt i Japan fra 1865 til 1883, Harry Parkes, blev »the foremost foreign adviser and critic of the Mikado's government as it forged a new national life and foreign policy« (s. 249). Men hvilke interesser var det, England ville varetage gennem sin gesandt? Og hvorfor bøjede den japanske regering sig så meget over for engelske ønsker? Disse og lignende mere generelle spørgsmål drukner i det væld af enkeltheder, som bogen fremlægger.

Det nævnes flere steder (f. ex. s. 121 og 248), at England ønskede at beskytte sine handelsinteresser i Japan, men dette kan næppe i sig selv have været tilstrækkeligt afgørende for England, eftersom handelen på Japan var af et helt forsvindende omfang (s. 368f.). Snarere var det vel en engelsk interesse at hindre, at udviklingen i Japan medførte uønskede ændringer i Det fjerne Østen. Den nærmest diskrete engelske medvirken ved afslutningen af den japansk-kinesiske traktat om Formosa 1874 (s. 304-10) illustrerer, hvorledes England var i stand til at styre udviklingen i området efter sine interesser.

Det synes at være forfatterens opfattelse, at den engelske regerings interesse i Japan var så lille, at Parkes nogenlunde kunne handle på egen hånd. De engelske indgreb i 1860'erne viser imidlertid klart, at England var villig til at handle, når det skønnede det nødvendigt. Man kan derfor om Fox' undersøgelse måske sige, at den belyser en mængde enkeltproblemer, men lader andre og større problemer ubesvaret.